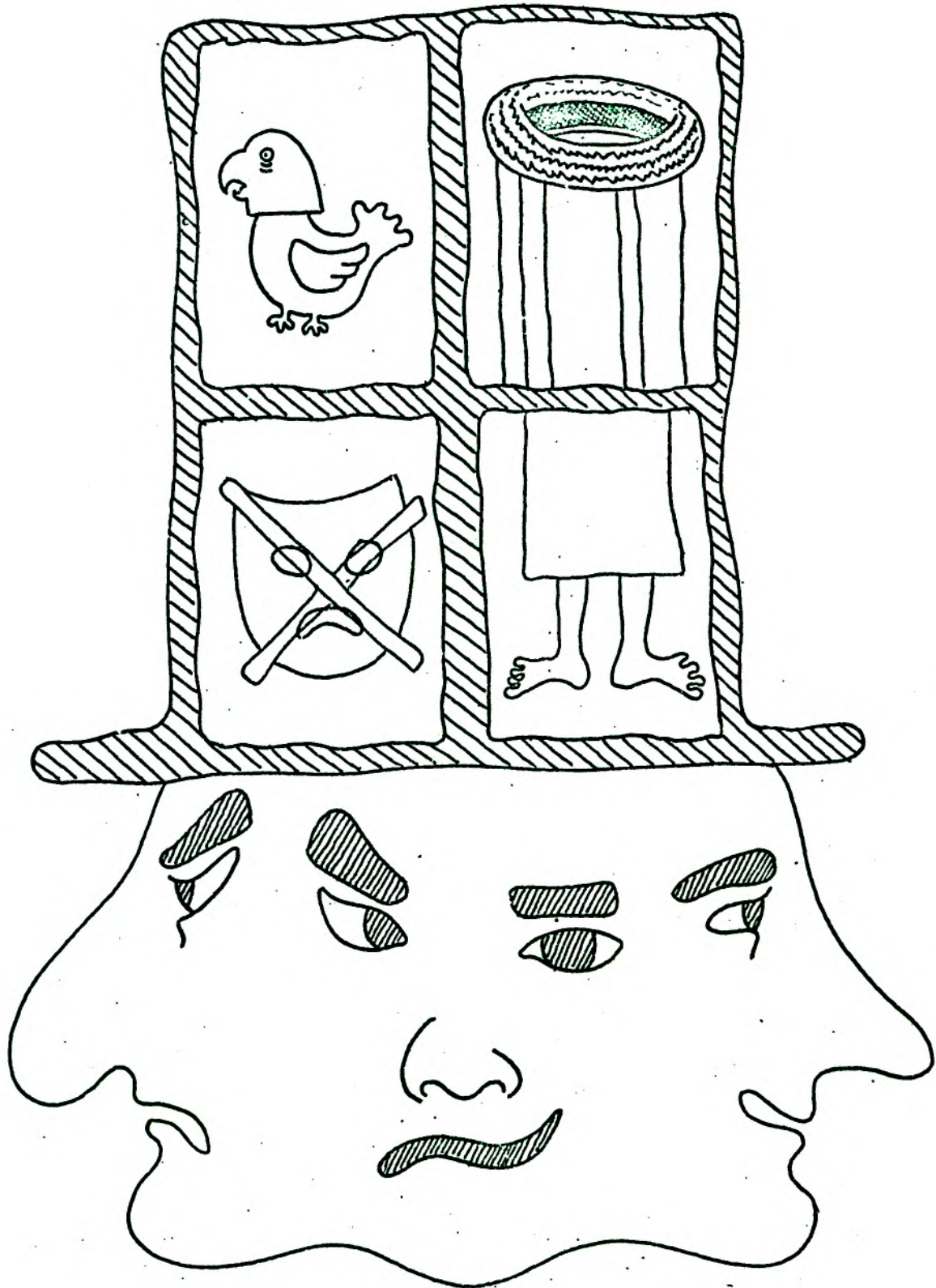

Flor de card

SANT LLORENC DES CARDASSAR

SETEMBRE DE 1979

EDITORIAL

-FRAGMENTS DE LES "CANÇONS PER AL MEU POBLE"

D'EN JAUME SANTANDREU-

En el primer es proclama
que només creim en els fets
i volem que les paraules
es cumplin ara mateix.

Amb tota la diplomàcia
servau sempre la careta
de la nostra democràcia.
Amb tota la santa llet
posau esment amb les tàctiques:
Als que xupen la mamella
deixau-los prendre tallada,
que és el modo de tenir-los
sempre amb la boca tancada;
als que són més renouers
deixau que facin pintades;
als cebes lletraferits
deixau que ventin paraules.

Mos heu fet la llei.
Mos heu mort l'esperança
sense remei.

Ai Joanet, Joanet,
passaràs per lloc estret.
Contaràs dies per mormes,
si no canvies de formes.
Sembla mentida, Joan,
que amb tot el bé que te fan
tu sies tan caparrut,
malparlat i toixarrut.
Per això et vull recordar,
si encara vols alenar,
el reglament dels bons pobres:
Conforma't sempre amb les sobres.
Sies net, manso, agraït,
senzill, dolç, estret de pit,
devot de la Religió
sense cap revolució.

Concediu-me la pena
-dolor d'entranya,
empelt de ràbia-
per tots els que lluitam
esmolant esperons
de mercaders,
i -malaïda l'hora!-
proclamam trabucada-
l'escala de la P
-de la p... vida-
i ens trossejam lladrant:
-Poder! -Partit!
en lloc de pregonar:
-persona! -Poble!

Si mos han deixat clavades
les mans de la llibertat
treis ous de més calitat
per no ser HOMES de bades.

La fawla de Son Blanc Vell

-ASSAIG DE CREACIÓ LITERÀRIA-

Son Blanc Vell és una possessió, un lloquet mal pla i no gaire agradós; la casa, gran i plantosa -deixes d'altra temps-, està aturonada, just en el punt més acimat i pedregós de la vuitantena de quarterades de terra prima que configuren el Son Blanc d'avui mateix. Davant el portal, "sa carrera", empedrada de macs rodonencs amb un dibuix geomètric de pedra picada, i just a l'indret del portal, a l'altra banda de l'empedrat, la cisterna; una cisterna gran, amb cisternó, d'aigua de pluja clara i fresca, amb falzies a la part ombrívola i humida del coll de mares.

Potser "sa carrera" és el pla més pla i més gran del lloquet, la resta és de suau i homogènia pendent solament interrompuda pels marges de pedra grisa i romeguers, la terra blanquinosa, saulonenca, és ombrejada per clares figueres velles i nuoses, ahir excusa de vida riolera de les fegueraleres, avui para-sol de les adormissades ovelles.

Temps enrera fou una possessió gran, de les anomenades, amb idiosincràsia, d'aquelles de paladisses, vetlades vintenes i bullenguera gent de pas, però... a poc a poc s'anà estreguent, es començaren a establir puntes, trocets i cornalons i, amb el temps...

també canvià de senyor, el botifarra de Ciutat la passà a un corredor, i aquest a un nou senyor, un negociant que havia fet carrera amb els jornals de gent d'aquí i d'allà, un senyor d'aquells que tenen la terra per tenir-la i no per altra cosa.

I no ho pareix, però els senyors sempre han determinat l'ésser de la terra, de la vida de la terra de Son Blanc; i no és qüestió de visites car abans hi anaven poc i ara hi van manco, ni de dedicació, ni d'ordres ni de res semblant; és com un esperit, per ventura determinat per la descomposició dels raigs solars o per la determinada composició de la capa més baixa de l'aire, un aire espès que aguantava i aguanta la normativa que ha de regir la conducta de tot ésser vivent dins el marc de les fites de pedra viva.

Un aire sino creat al manco suaument transformat per tota la taringa de pagesos, uns pagesos que eren i són els éssers del poder concret i que bé cuidaven i cuiden la relació amb el senyor; s'ha de saber estar bé amb ell, no es necessita parlar, l'amo feia i fa el que el senyor vol i prou!

Res no importa, ni el dolor ni el goig, ni la vida ni la mort, sols la relació, la bona relació entre amo i senyor. D'aquesta manera el senyor quedava content mentre el pagés agombolava i agombola tot el poder terrenal de Son Blanc.

El gaiato, el braç dret del pagès era el pastor, eren molt amics, hi havia la relació cordial i usual entre el qui té el poder i el qui pot, demà mateix, haver de cercar una altra feina. Sí, a Son Blanc també hi havia això que anomenen escala de relacions, el senyor, el pagès, el pastor, ... el que rebia les carícies i també les coces del pastor, segons l'humor, era el ca, un ca de bestiar negre, lluent i poderós en relació amb les ovelles i ximple i covard en relació amb el pastor.

En "León" era ca, i com a tal fonamentava la seva autoritat davant la guarda en el temor i en la por. Les ovelles sentien envers el ca una espècie de mescla d'odi i respecte. En "Leon", es sentia fort i segur, amb la seguretat que dóna una bona amistat encadenada, pator, pagès, senyor. I amb la força d'aquesta amistat (?) o millor d'aquesta dependència; amb la força, sempre relativa, que dóna -al manco enfront dels inferiors- l'ésser baix de la cadena de relacions en tenia prou; de segur menyspreava el concepte que d'ell en tenien les ovelles. Per ventura tot ho feia bé, al manco pareixia que anava clar i que mai no s'errava. En darrer terme i en cas de dubte, amb un lladruc i una carrega assentava, altra vegada, la seva autoritat.

Però tot això era altre temps. Per Son Blanc Vell canviaren els aires, o millor les formes, perquè això dels aires no és tan bo de canviar com alguns poden creure. Diuen que per qüestions d'economia el pagès se n'anà, i amb ell el pastor i el ca.

Avui, la guarda d'ovelles és l'única treta del llogaret. És una guarda no gaire nombrosa ni de raça fina escollida i selecta, a determinades ovelles hi predominen determinats trets d'una determinada raça i a altres d'una altra, bestiar comú i normal, que en diriem. Aiximateix és una guarda xalesta, pareix que el defecte més gros és aquest desmesurat interès que tenen quasi totes les ovelles i marrans en acaramullar, en atresorar determinades herbes no comestibles, tornen boietes cercant-les i quan les tenen les deixen en un caramull, en el banc de les herbes inútils. Per què aquesta mania?

Amb el canvi de pagès s'acabaren els temps de cans i pastors. Avui la guarda resta sola i mig abandonada. L'actual pagès se'n cuida poc, adesiara, normalment cada quatre dies, pega una ullada a la guarda i més que per veure com està, encara ho fa per donar-se a veure, perquè la guarda sàpiga que encara hi és i al mateix temps recordi qui te les claus de les barreres. Gairebé, i com als anteriors pagesos, l'únic que li interessa, això sí, és guardar una bona relació amb el senyor.

El canvi de pagès suposà un esdeveniment per a la guarda. Es sentien alliberades del ca, i d'això n'estaven ben gojoses; però avian se'n temeren que tanmateix hi havia parets, fils i barreres per tot arreu. Havien desitjat tant sentir-se lliures que

cregueren que bastava la desaparició del ca. Però el perboc fou decepcionant: "no tenim ca però tenim barreres!", exclamaren, i això, pobretes, que no sabien que lluny de la vista encara n'hi havia més, i més, i més... i que això que en diuen llibertat és cosa que s'ha de guanyar cadascú a pols, a força de lluita amb si mateix.

Un altre problema amb que es topà la guarda fou el d'organització. Abans el ca les indicava on i com havien de pasturar. Ara no, arà hi havia desordre, la codícia i l'enveja les feia passar portell i encetar noves pastures encara no acabades de fer; d'aquesta manera mai no acabaria de creixer l'herba enlloc.

"Som lliures, som lliures i ens hem d'organitzar", belà un marrà. Molt bé, sí, però com ho feim, va parèixer que pensava la guarda. "De la manera manco dolenta, triem-nos unes a les altres per posar ordre i fer anar la guarda per on toca". Va ésser un dia de festa. Cadascuna, cada grup, cada raça pensà el que més li convenia, o creia; així, les muntanyeres -petites, de llana curta i que normalment sólen ésser una mica salvatges i no solen anar gaire amb la guarda- pensaren: "triarem unes ovelles i marrans que ens representin davant el pagès". Eren minoria les predominantment muntanyeres, i per una d'aquelles quaranta també eren considerades, per la guarda, dastres o botadores i fortes de molssa i banyam; algunes les consideraven a totes bigarrades -amb taques a tot el cos- maldament fossin colomes -totes blanques- o burelles -de color negrós-; però que havien de fer!, tenien l'etiqueta ben penjada sobre els lloms.

La majoria, la gran majoria eren predominantment alacantines -petites, de llana ametllonada i coa curta- i ni en feren gaire cas, pareixia que tant les era tenir ca com tenir representants no es preocupaven de res més que de menjar i acaramullar herba inútil per si un dia l'havien de mester. Gairebé totes eren colomes malgrat alguna fos burella, alguna morisca -rogenca- i alguna, les poques, clenxada -amb una ratlla blanca sobre el front i el nas-. Normalment també eren sulles -sense banyam-, barrudes i brostejadores - les agradaven molt els brots dels arbres- i a més de mama de rostoi -mamelles massa primes- i encara, per més afegitó, fortes de molssa -difícils de munyir-, si se n'adonaven que les anaven a munyir pareixia que contreien tots els muscles. Per dissort seva, i sort del pagès, la majoria de les vegades no se'n temien de la munyida i llavors eren fluixes, molt fluixes de molssa.

D'altres, predominantment eivissenques -petitones, de llana curta i caragolada, de braguer curt i mamelles primes- pensaren: "que mos triïn, que mos triïn i podrem assaborir es jaç des ca i es seu poder, i s'amistat amb l'amo i... a més seràn elles ses que mos hauran triades i no se podràn queixar com se queixaven des ca, que mos triïn, que mos triïn...". Algunes eren xurmeres -rehusen donar mamar-, algunes minves -amb llet a una sola mamella- i algunes bassives -no fecundades-. Cal dir, en honor a la veritat que no totes les eivissenques volien ésser triades i també que a dins aquest grup n'hi havia algunes d'alcantines i algunes muntanyeres. Hi havia per triar.

I l'amo i el senyor?. Oh-, aquests pareixia que no hi eren però, ja hi eren ja; guaitaven de darrera el marge amb ulls ben oberts i boca riolera i... quan qualcuna s'allunyava de la guarda o belava massa fort, ziu... sentia la pedrada, que sense saber d'on venia, passava just arran de l'orella.

Les que volien ésser triades, que no eren gaire, per ventura per allò de "val més riure que fer riure", començaren la propaganda: papers aferrats pels marges i soques de figuera que poc més o manco eren semblants i deien: "jo som sa millor!". Xerrades, moltes xerrades, a davant totes, a davant part o a cau d'orella -a cau d'orella va millor per espaiar-se i treure a llum defectes, reals o ficticis, dels altres-. Jo, jo som la millor, sí, veus aquell bri d'alfals tan alt i saborós, el veus?, idò serà teu si em tries a mi. Si em tries a mí, salvaré de la venda als teus anyells. Si a mi em tries, et faré bo amb el senyor perquè puguis passar a l'altre corral, tal com desitges. Si a mi em tries... mots, convits, llepolies.

Havien de triar i triaren, vaja si triaren!. Unes s'ho havien agafat amb interès, altres amb febre, altres com un joc, i altres no ho agafaren, una belada malatissa i, a pasturar s'ha dit!. Després del recompte de bels quedà de la següent manera: eivissenques, moltes; alacantines, algunes; muntanyeres, poques.

La vida seguia així com cal, menjar, jeure i arreplegar herba inútil; mentrestant, les traides, s'anaven organitzant: bé, jo vaig dir allò però ens hem d'adaptar a les circumstàncies; bé, jo vaig prometre que... però, ara que puc fer?; jo crec que ... però em convé més això altre si ho vull tenir bé amb el senyor i les altres; bé, jo creia que... però ara em convé mirar i callar; mira aquestes presumides, no m'han triada a mí, eh?, ja sabran qui som, ja; si aquesta se'n desfà bé potser la tornaran triar i això no em convé, no; m'han triada, idò som jo la que comanda!; xerrar?, per què?, deixau de consultes!, jo som jo i s'ha acabat...

Pensaments potser n'hi havia de tota classe.

Diuen, velles ovelles, que un temps els cans també semblaven bons i que el poder corromp. Diuen, altres ovelles, que tanmateix no s'haurà aconseguit res, que tot seguirà ben igual que abans. Diu, un marrà amb les banyes esteres -rectes i cap a fora-, que el desgavell de la pastura solament s'arreglarà amb un bon ca. Diuen...

Les triades s'organitzen, i un acte més de l'organització és posar-se una faixa. Una faixa distintiva, de diversos colors i formes. Algunes es posen una faixa vistosa, per tal que es pugui veure de ben lluny; algunes la trien d'un coloret crú, que es pugui dissimular en un moment determinat; algunes, poques no van de faixes..., amb una paraula, ja ho diuen els humans: "dins una guarda d'ovelles n'ha ha de tota classe".

La guarda segueix el seu ritme, independentment de l'existència de les triades, independentment de l'ullada discreta del pagès i del senyor, independentment de tot o quasi tot.

Algunes es sentien decebudes, decepcionades i desil·lusionades: què val més un ca o una ovella faixada?. Altres, les més velles, les que ja havien passat per una altra triadella semblant molts d'anys enrera, feien la mitja rialla; pareixia que deien: "I que vos pensaveu que passaria?, ja vos ho deiem noltros, ja vos deiem, escoltau na Morada, escoltau-la". Na Morada és la més vella de la guarda, per ventura fins i tot arriba a ésser una mica boja; té les banyes ballesteres -caragolades- i és d'un natural independent i solitari. Abans de la triadella, anava repetint sense parar i d'ombra a ombra de figuera, una cançoneta, la cançó de na Morada, que poc més o manco deia així: "bajanes més que bajanes/ res no vos cregueu/ menjau i dormiu/ ara que podeu." Però ninguna no l'escoltava. Temps després de la triadella, ahir mateix, ha amollat un acudit llarg i penós que, per ventura quedarà molt de temps gravat a l'aire de Son Blanc Vell. Va dir, na Morada, moralitat - que en castellà vol dir moraleja-: "compre u n'acni i tire la vieja", "qui barata es cap se grata", "si no t'ha d'engreixar, deixeu córrer", "cosas verdes, Mio Cid", "qui va per sa pols s'embruta ses sabates".

Ah!, sí, on cau Son Blanc Vell?. Jo us ho diré. Un dia qualsevol, entrada la fosca, agafau una camada qualsevol i en haver caminat un milenar de passes us atracau a l'ametler que tingueu més avinent. Us heu de jeure procurant que el cap us quedi a uns quatre palms de la soca. Llavors, fent una línia recta imaginària que passi pel vostre ull i per l'ull més abrinat de l'ametler, si és un dia clar, segurament trobareu un estel que, probablement deu ésser un sistema semblant al Solar, on hi ha astres i satèl·lits. I si teniu la sort de topar-vos amb el planeta anomenat "ZT 432 yx", on hi ha senyors, pagesos, pastors cans i ovelles i marrans de tota classe, haureu tingut la sort de poder localitzar, al manco per aproximació, la situació de Son Blanc Vell. Sort.

Guillem de sa Bagura

PETIT VOCABULARI

acimat/ abrinat: alt	falzia: planta polopodiàcia
sauló: terra argilosa	idiosincràcia: temperament personal.
car: conjunció ("pues")	menysprear: "despreciar"
agombolar: "amparar", "abrigar"	perboc: sorpresa desagradable
marrà: el mascle de l'ovella	

Tombat Llengua proletària del meu poble,
 devora jo la parl perquè sí, perquè m'agrada,
 el perquè em plau, perquè vull i em ve de gust;
 mar... perquè em surt de dedins, d'allà del fons
 poema d'una amarga tristor que tot m'inunda
 de
 Celso en veure tants cretins alienats,
 Emilio petits merdosos sense arrels
 Ferreiro que en posar-se corbata ja no saben
 traduït fer-se fermes en l'amor de l'avior,
 per
 Josep parlar la parla mare,
 Maria l'idioma dels avis que moriren,
 Llompart i ser, cara ben alta,
 mariners i pagesos del llenguatge,
 rem i arada, proa i rella sempre.

Jo la parl perquè sí, perquè m'agrada
 i vull estar amb els meus, amb la gent meva,
 a prop dels homes bons que llargament pateixen
 una història contada en altra llengua.

Jo no parl als superbs,
 jo no parl als roïns i poderosos,
 jo no parl als bufats,
 jo no parl als estúpids,
 no parl tampoc als frívols.
 Jo parl als qui suporten fermament
 seguit seguit mentides i injustícies;
 als qui suen i ploren
 un plant quotidià de papallones,
 de llum i vent damunt els ulls desnús.
 Jo no puc fer-me enfora les paraules
 de tots els qui pateixen en el món.
 I tu vius en el món, oh terra meva,
 que em bressares la sang,
 Galícia, ferida
 dolça de les Espanyes,
 tombada vora el mar, aqueix camí...

història

"GUERRÉS DE RELIGIÓ ENTRE MANACOR I SANT LLORENÇ"

per Josep Segura Salado

Si difícil fou la separació administrativa d'ambdós pobles (hagué plets des de 1612 a 1892, com verem anteriorment), més complicada encara va ésser la desmembració eclesiàstica.

El 26 de maig de 1582 Maties Bosch de la Blanquera exigeix que el rector de Manacor anomenàs un vicari que visqués continuament al llogaret o bé que renunciàs als seus drets damunt Sant Llorenç.

Per tal d'aconseguir-lo alguns habitants presentaren un manifest a la Curia del Bisbe diguent que ells saben que la seva església era parroquial i que havia estat unida a la de Manacor feia poc temps.¹

Afageixen que en virtut d'aquesta unió el rector cobra les primícies i altres drets parroquials pagats per les 400 ànimes de Sant Llorenç, pullant en total a unes 1.900 - 2.000 lliures anuals. Entre els testimonis llorencins trobam al senyor Joan Binimelis, fill de Pere.

Altres diuen "que ha sentit a dir que la parroquia de St. Lorens és més gran que la de Manacor", que "ha hoit dir que la parroquia de Manacor és stada unida ab la de Sant Lorens, dita Belver", que "antigament lo cap de la parrochial era dita Iglesia de St. Lorens y per ésser loch malsà y incomodo y perillos de moros los habitants de ally se mudaren en lo loch de Manacor igual que feren los de Castellig ab Alguayda, los de Sant Juan ab Sineu y altres".

Altra font documental ens diu que el bisbe fr. Simó Bauçà, natural de Llucalcari, els creà dia 24 de març de 1609 parroquia separada de la de Manacor perquè hi ha una gran distancia entre ambdues poblacions i moltes voltes la gent moria sense sagraments, com li era notori al bisbe per ésser "molt practich per aquestes parts perquè ha estat assitres anys per prior (del convent dels Domenics) y ha vistes moltes coses". Aquesta provisió fou aprovada per la Santa Seu el 22 de juny de 1610.

També es diu ésser justa la separació perquè "si se a de fer alguns ornaments a Sant Lorens los de Manacor no y volen contribuir y per el contrari, si en Manacor se ha de fer adops a la Iglesia hi fan contribuir los de dit lloch".

Altres diuen que des de la separació els pobres d'ambdues parroquies es troben més malament per haver-se augmentat les despeses, ja que s'han duplicat els drets parroquials i han de contribuir per partida doble a Roma.

També es diu que els llorencins havien perdut, perquè per ésser lloc malsà el rector procurava ésser el manco temps possible, igual que passava en temps de la vicaria.

Fou el primer rector de la restauració Joan Ferragut, que tengué per escolà major a Bernat Sitjes ajudat del seu fill, Pere; quan morí el succeí el rvd. Andreu Ferrer.

.../...

.../...

En passar a millores vida aquest segon, essent rector de Manacor Miquel Ferrer, es tornaren unir ambdues esglésies el 20 de febrer de 1617 sense cap consulta als llorencians, per la qual cosa dos dies després aquests, encapçalats pel vicari, Bartomeu Huguet, protestaren publicament.

L'onze de maig de 1650, basant-se en l'anterior i en que el seu terme era ric i amb més de 1.200 persones de comunió demanen s'els separi altra vegada.

Per a reforçar els seus arguments afageixen que poc temps a la possessió Sa Punta morí una persona sense viàtic, que tenen establert un benefici que obliga a residència, que no tenen ensenyança de doctrina ni de primeres lletres i que no caben tots plegats a l'església per a escoltar la única missa que es fa els diumenges.

El rector de Manacor respongué que tot és mentida, puix el vicari era persona de lletres, ja que ho fou el llicenciat Miguel Cladera, que morí al llogaret, seguint-lo Guillem Parera, Pere Mestre, Mateu Marimon, natural de Porreres, el doctor Jaume Contestí i a l'actualitat el també doctor Antoni Sales, natural de Felanitx, els quals habiten sempre seguit i que sols són 240 de comunió segons la llista dels que combregaren per Pasqua, que el benefici és de sols dues lliures i no obliga a residència al seu beneficiari, Pere Bonet, i afageix el que per a mi és el raonament més poderós per a evitar la separació: "la vila de Manacor és un lloc numerosíssim ahont casi tot són pobres que viuen de son jornal per esser les possessions casi totes de cavallers" i si Sant Llorenç es separava patirien fam per la disminució de les almoines.

L'honorable Esteve Sampsó, conrador de 75 anys, respongué al rector que "he vist miñons(sic) anar a escola però jo no se que ensenave", "el Dr. Andreu Ferrer, rector de Sant Llorenç, feu un llantoner y un rollo de campanetes y una custodia de plata" i que tenien terme propi, puix "he vist los restors de Sant Llorens donar el salpas y venir a diar al Rafal Pudent, ahont se feya la partió ab las possessions de Son Frau, Son Sigala, Sta. Xirga, Mandia, Son Compte Nou, el Rafal Pudent, Las Talaiolas, y fins a mar, a la Punta y dempres compren Son Crespí, Son Garbeta, el Coll d'En Ferragut, Sa Marineta, Son Toell, Sa Casa Rotja, Sa Gruta fins a la Punta y asso és el districte de Sant Llorens en lo temp que ha hagut rectors".

Afageix que feia poc temps moltes possessions de Manacor s'havien establert en rotes i els pobres havien disminuït.

Sembla que res aconseguiren i el primer de març de 1670 els llorencians tornen remanar l'afer al·legant que havent-se creat la seva parroquia amb el reconeixement del Papa Pau V sols l'autoritat apostolica podria haver decretat la seva supressió, cosa que no feu.

Tampoc aconseguiren res aquesta vegada i aprofitant la mort del rector Miquel Vicens, dia 28 de setembre de 1776

.../...

.../...

afegaixen, ja en castellá, que existeix "constante y notoria tradición de que en los primeros años después de la felis Conquista de esta isla, Bellver fue parroquia y villa distinta de Manacor, y aún más antigua como consta por el mapa de la isla".²

Presentaren també un certificat del vicari, Rafel Cerdó, pel qual consta que dins el nucli urbà havia 200 persones de comunió i 100 de sols confessió i a les possessione del terme 800 i 300 respectivament.

El document va autenticat amb la signatura de Joan Antoni Femenia de les Toltes Noves, el primer tinant de batle conegut a Sant Llorenç, i el segell de l'església: unes esgrelles.

El nou rector de Manacor, Antoni Vives i Borguny, el mateix dia diu que li sembla molt bé i encara més, necessaria, la separació.

Dos dies més tard el Vicari General, Gabriel Carrió, en nom del bisbe Joan Diaz de la Guerra, ordenà la creació parroquial.

El primer i únic rector fou Guillem Ramon, que prengué possessori el 6 d'octubre. El 18 d'abril següent certifica tenir al seu càrrec 1.236 persones sense comptar els nins.

A aquest senyor se li assignà una congrua de 500 lliures, però el de Manacor sols li volia cedir la meitat. Segons sembla, aquesta qüestió econòmica determinà la supressió de la recreada parroquia una vegada més, puix el 15 d'octubre de 1781 el rector manacorí, Bartomeu Verd, diu que a Guillem Ramon, vicari seu a Sant Llorenç, no més li ha de pagar 250 lliures.

Dia 3 de juny de 1806 el vicari de Sant Llorenç, Rafel Cerdó, certifica que en 41 anys de desemnyar el càrrec mai han rebut auxili del rector, "ni siguiera en tiempos de enfermedades, acaso porque les constaba que en ésta vicaría no ha faltado caldo y biscocho para los enfermos".

També certifica que els seus feligresos son 1533 distribuïts de la següent manera: 745 homes, 332 dones, 112 nins, 114 nines i 230 menors.

Alguns llorencins afegiren un mes després que el rector no els visitaba mai i que el vicari només volia fer missa i confesar, engegant-los amb mals modos si li demanaven altra cosa, puix ni tan sols explicava l'Evangelí de la missa ni la Doctrina; i que no hi havia habut mai mestre ni mestressa, puix no es poden trobar ni dues persones que sapiguen llegir i escriure passablement.

El desembre el Bisbe comunicà al capitol que "me llenó de dolor el deplorable estado" i disposà la creació d'una comissió que estudiàs la possibilitat de fer parroquia de nou.

Aquesta no es conseguiria fins a l'ordenament eclesiàstic que feu l'any 1913 el bisbe Pere Joan Campins i a l'abril de 1935 el rector sollicità que constant de 3050 habitants fos elevada a la categoria d'ascens.³

Josep Segura i Salado.

.../...

- 1.- El p. Gaspar Munar al seu llibre "Santuarios Marianos" opina que va esser poc abans de 1563.
- 2.- Sobre això vegeu el "Bulario Dominicano", tom I, p.563, butla nº13 de l'any 1278 i de Dameto "Historia de Mallorca", ps. 99 i 423.
- 3.- A.R.M., A. XXXV, leg. 2262. A.D.M. III/162/1, III/162/2, III/162/9, III/162/26, III/162/80 i III/162/115.

DE L'ESCOLA

Hi ha coses que no entenc. La meva capacitat de comprensió, pot ser fruit de l'escafida educació que m'ha tocat, potser de la meva natural, insuficiència perceptiva, no arriba a destriar el perquè de certes actituds. Em referesc a les traves que sistemàticament posa el Govern a la normalització lingüística.

A tots els països mitjanament cultes les llengües regionals són protegides i fomentades per l'estat, sia aquest de dretes o d'esquerres, perquè consideren que això és el que toca o, si voleu, perquè veuen que és una reivindicació inevitable. Aquí passa tot el contrari: no sé quines bubotes deuen veure darrera la llengua per considerar-la perillosa per a la seva supervivència i, en conseqüència anar-li posant totes les traves que tenen a l'abast. ¿És que l'economia de mercat en sortirà malparada si els al.lots estudien en mallorquí? ¿És que si deim a un al.lot "un tassó és per a beure" en lloc de "un vaso sirve para beber" estam minant els fonaments de la societat capitalista? Per favor!

Potser em digueu que sigui perquè els pares no ho volen. És ver. No ho volen, però perquè ningú no els ha fet veure mai el mal que es fa als seus fills. Quan ho vegin, quan se n'adonin que els organismes internacionals més anomenats així ho recomanen, canviaran de parer. I a això també ho sap el Govern. ¿Perquè no s'adelanta a les reivindicacions que se senten pertot arreu i s'apunta un tret a favor? No ho sé. Perquè convendreu amb mi que, com diu N'Aina Moll, això que ara s'han inventat no és un Decret de Bilingüisme, sino simplement un ordre que diu que s'estudiarà mallorquí a l'escola tres hores per setmana a cada curs. A més d'estar confús si el que s'ha d'estudiar és català o dialectologia catalana, resulta que en el cas de Sant Llorenç em vendria molt de nou que es fessen aquestes tres hores. I per una raó molt senzilla: ho hi ha prou mestres que en sàpiguen. Al curset que organitzà el Consell a Manacor, dels nou mestres de Sant Llorenç, sols n'hi anaren dos. Com que nou cursos a tres hores setmanals són vint-i-set hores, això suposaria que un mestre, si no fes res més que català, encara no bastaria. ¿Com, idò, s'han de donar aquestes classes?. La solució de posar un mestre pagat per l'associació de pares sembla que, vists els resultats de l'any passat, no és la més adequada i la Delegació d'Educació tampoc pareix que estigui disposada a amollar dobbers.

En conseqüència, si no surt alguna cosa més, pareix que estarem un altre any sense classes de mallorquí a tots els cursos. És això el que cerquen? No ho sé. El que sí sé és que la nostra llengua, fins ara, no ha trobat el camp massa conrat.

Josep Cortès

Decididament
el problema no és d'ideologies,
és de persones.

Barra: fig. Atreviment excessiu que es demostra
quan una persona fa una canallada i des-
prés actua com si res haguera passat.

Intentar legalitzar
l'odi i el ressentiment
és una de les accions
més menyspreables
que pot realitzar
l'animal racional.

*Una dotzena de
pensaments
desordenats*

Passar per l'experiència de sentir-se estrets,
serveix, entre altres coses, per determinar ben
clarament:

quines persones hi ha a la vora
quines persones hi ha a l'altra banda
quines persones hi ha enmig.

A l'hora de vestir-se,
no convé frissar gaire.
Si un no es posa els calcetins
a cada passa mostra els peus.

La fe, sigui bona o dolenta, no es demostra amb paraules;
els fils del teixit de la història són els fets.
(Coses semblants ja va dir Sant Pau en aquell temps)

Acudit popular:
"Qui es confrare que prengui candela"

Algú hauria d'escriure un llibre sobre les dificul-
tats d'ésser demòcrata durant tots els moments del
dia.

Endevinalla: Una capseta blanca
que s'obre i no es tanca.

S'ha descobert un nou metall.
Es terriblement dúctil i malleable.
Gairebé pareix goma.
Hi ha forts dubtes, però pareix ésser
que el seu nom serà: consciència.

Un acudit popular que és una mentida com un sol:
"Tothom llesca ses sopes d'es seu pa"

Quan la rabosa o la guineu -que és allò que els
castellans diuen zorra- no va poder arribar al
raïm, va dir que no li interessava perquè era
verd.

ES RACÓ DE SA PADRINA

Enc que estigues a venir
set anys, alegria meva,
jo som sa mateixa que era
no mud per cap de fadrí.

Sa pollina va morir
d'En Micolau Mortorell
d'un atac an es cervell
de faves de Santanyí.

Sa mata és que fa "lленtrisca"
i s'uiastre s'olivó,
si et cases amb so senyor
te diran donya Francisca.

Beguem per la santa tassa
i procurem no beure massa
perquè mos hi cabi més suc
i quan estiguem com un ruc
qui de gat no poguem dir pruna
sempre diguem: beguem-ne una
sols que es ventre no s'eixug.

No vull anar de "comèdis"
perquè a ca meva n'hi ha
tenc un moix que nom Gaspar
i una gallina Pixedis.

No hi res que es faci tot sol, més que ses garrigues i
ets esboldrecs.

Gota gota fa roi.

Aquest conra lo d'ets altres i lo seu li torna garriga.

Tothom té i sant Joan té es xot.

PARLEM DE POESIA

J. rosselló

Marian Aguiló va néixer a Palma l'any 1825...Quan la Reinaxença començava a prendre el bull, En Marian Aguiló va anar a Barcelona per encetar els estudis a la facultat de Dret. Allà féu amistat amb En Pí-ferrer i En Rubió i Ors i, en lloc d'estudiar Dret, va començar a fer versos, a entusiasmar-se més i més amb aquell moviment del qual arribaria a esser un dels principals promotors, i a dedicar-se en cos i ànima, cada vegada amb més passió, a l'apostolat de la llengua. Era un excursionista infatigable. Va córrer amunt i avall pels nostres dominis lingüístics cercant cançons populars, tradicions, paraules i modismes, que recollia i catalogava... ocupà un càrrec de bibliotecari segon a la provincial de Barcelona. En 1858 fou nomenat director de la de València... Finalment, l'any 1861 va tornar definitivament a Barcelona, destinat a la direcció de la Biblioteca d'aquesta ciutat. Allà va morir l'any 1897.

... era un home de fe, un home que va con-segrar-se tot sencer a un ideal... pot dir-se de Marian Aguiló que va tenir una vida i una actuació rectilínies, encaminades sempre a l'enaltiment de la llengua, a la renaixença del nostre esperit.

Aquesta fe apassionada és la determinant essencial de la seva poesia. Allò que ell pretén, per damunt de tot, és fer honor a la pàtria. Si vol esser un gran poeta, és, única i exclusivament, per a major glòria de la seva terra i del seu idioma...

La seva vocació era de poeta popular. Ell escrivia per al poble, volia un públic quant més extens millor...

(Del llibre "La Literatura moderna a les Balears" de Josep-Ma Llompart; pàgs. 27 i ss.)

=A U B A D A=

I

L'estrella més lluenta
poruga ja guaita,
tremola agradosa
dellà la muntanya.

Ben haja l'estrella,
l'estrella de l'auba!

II

Els galls que dormien
davall ses porxades,
¿què és lo que ara veuen
que tant i tant canten?

N'han vist que ix l'estrella,
l'estrella de l'auba.

III

Les flors ajupides
pel pes de la roada,
l'embat les sorolla,
els ulls xalests baden
i oviren, rialloses,
l'estrella de l'auba.

IV

Les boires se gronxen,
la lluna s'apaga;
piulant els aucells
estiren ses ales,
perquè el sol envia
l'estrella de l'auba.

V

Cansats se condormen
malalts i malaltes,
i alegres somien
visions d'esperança;
que el mal i la fosca
defugen de l'auba.

VI

¿Per què el monestir,
ventant ses campanes,
ja crida a matines
escolans i frares?
Perquè vol que resen
l'estrella de l'auba.

VII

Estrella que et mostres
quan fugen les altres,
¿per què em deixondeixes
tan de matinada?
En lletres que lluen
respon l'estel d'auba:

VIII

Amic, aprofita
la vida que passa;
de fosca nasquérem,
la llum ens aguarda;
del sol de la glòria
la vida n'és l'auba.

=====

A U N C I P R E R

1. ¿Per què et crearen, oh arbre,
sens ombra, ni fruit, ni flor?
¿Has nascut sols per fer por
devora tombes de marbre?

2. Tot arbre que engrons l'oratge
bat sos rams fent dolç renou,
mes el teu negrenc fullatge
gemega si el vent lo mou.

3. Si el pàmpols verde se belluguen,
si es va engronxant el llorer,
si els embats amb les flors juguen
i l'esperança se'n ve;

7. Oh!, ja ho sé...,perquè ta arrel
mostra an el cos'el seu llit,
mentres que el tronc, com un dit,
senyala a l'ànima el cel.

4. com un llamp fuig i s'esborra
tot pensament de conhort
guaitant tu, feresta torre
de la ciutat dela Mort.

5. A cada poble t'he vist
a les portes del fossar;
diga'm, sentinella trist,
que els defunts te fan guardar:

6. ¿per què és que sempre en els
punts/ te posen més solitaris
i vius sentint les pregaris
que resen an els defunts?

=====

SI L'AMOR VIU D'ESPERANÇA...

Si l'amor viu d'esperança,
l'amor meva, ¿com no mor?
L'absència, la recordança,
l'ideal i l'enyorança
la mantenen dins mon cor.

He nascut per estimar,
com pel cant l'aucell de gà-
bia/ que els ulls li varen
buidar/
i en lloc de morir de ràbia
no s'atura de cantar.

No es tracta de dur espectacles
que mos costin un ronyó.
Es tracta de fer es miracle
de ningú ser espectador.

Jaume Santandreu

FESTES POPULARS DE LA MARE DE DEU TROBADA

Sant Llorenç des Cardassar

Setembre 1979

En començar a comentar les "Festes populars de la Mare de Déu Trobada", celebrades a la nostra vila entre el 5 i el 9 de setembre, cal parar esment en l'esforç que suposa avui i aquí l'intent d'organitzar unes festes populars amb tots els actes gratuïts. Això ha estat possible enguany gràcies a la col.laboració d'entitats bancàries, cases comercials i de tots els llorencins.

En segon lloc, és palesa la marcada orientació cultural. El dimecres 5, En Francesc Riera pronuncià una conferència sobre La Inquisició. El divendres 7, actuà la Coral Polifònica de Bunyola, dirigida per D. Jaume Conti. El mateix dia, s'inauguraren dues exposicions: la de pintura d'En Gabriel Mestre Oliver i l'exposició-venda d'objectes d'artesanía mallorquina, les quals, sobretot la darrera, gaudiren d'una acollida ben favorable.

El dissabte 8, festa de la Mare de Déu Trobada, se celebrà l'Any Internacional de L'Infant mitjançant una diada. És el tercer aspecte destacable. El matí hi hagué jocs i corregudes, de cintes, de travats i de tota classe, i la tarda, recorregut incògnita i trencadissa d'olles.

El diumenge va ser dia esportiu. Es van jugar partits de basquetbol i de futbol. El dijous actuaren Gorg i Uc a S'Escola Nova. El dia de la Mare de Déu, es féu una Vetlada Familiar a la Plaça Nova, amb la Banda de Música i Aires de Pagesia de S. Joan.

P. J. Llull

NATURAL

El mes passat començarem aquesta secció d'articles sobre naturisme. Aquest mes oferim algunes definicions i principis sobre aquest tema.

Naturisme és un sistema de vida per a conservar, enfortir i recobrar la salut pel compliment de les lleis de la natura i l'ús dels seus agents vitals com a base per al desenvolupament integral de l'home.

Vegetarianisme és el sistema d'alimentació que utilitza només productes vegetals.

Salut és l'estat en què l'ésser orgànic exerceix normalment totes ses funcions.

Malaltia és l'estat d'alteració de la salut.

El naturisme és ciència, perquè té coneixement cert de les lleis que determinen la salut i de les causes que provoquen sa pèrdua.

El vegetarianisme és el mitjà més eficaç per a realitzar el naturisme.

El naturisme ha d'utilitzar el llenguatge positiu de la salut.

Són postulats naturistes els següents principis

- hipocràtics: a) la naturalesa és la que cura,
 b) no hi ha malalties, sinó malalts,
 c) curar sense fer mal,
 d) que el teu aliment sigui la teva medecina i que la teva medecina sigui el teu aliment.

Es reconeix la unitat funcional i anatòmica del cos humà i s'estableix que totes les malalties són d'origen funcional.

Es reclama el respecte a la vida de tots els éssers.

Es reclama per al naturisme la paternitat del descobriment de les veritats avui difoses per la ciència ecològica.

El naturisme propicia la pau entre els éssers humans com a condició bàsica per a la salut i la supervivència de totes les espècies.

Proclamar el dret inalienable de cada persona a la seva salut i a cercar lliurement els mitjans que cregui convenientes per a conservar-la o recobrar-la.

El naturisme es recolza en les realitzacions de la cultura, que d'alguna manera propicien el desenrotllament òptim de l'home.

El naturisme se sent agermanat a altres moviments de superació humana que proclamen idees semblants i està obert a llurs suggerències.

ÈTICA NATURISTA

És deure de tot naturista:

- a) Estimar la natura i respectar ses lleis.

b) Sentir, practicar i divulgar els deu manaments de la salut, que són:

- 1) Respirar aire pur
- 2) Menjar aliments vegetals saludables
- 3) Ésser sobri constantment
- 4) Beure aigua natural
- 5) Tenir netedat en tot
- 6) Dominar les passions i viure amb rectitud
- 7) Estimar la feina i evitar l'ociositat
- 8) Descansar i dormir només el que sigui necessari
- 9) Vestir senzillament i ampla, i
- 10) Cultivar totes les virtuts i procurar estar alegres i serens.

c) Donar l'exemple, com a la millor manera de propagar el Naturisme.

d) No consumir carns animals, tabacs, alcohol, aliments sintètics i tòxics en general.

(De la revista "Consejos para VIVIR con salud")

**cap nin sense
escola!**

**cap ensenyant
sense feina!**

"La lluita és el primer enemic de la cooperació. L'home necessita viure i desenvolupar-se en un ambient de confraternitat."..

"Així, quan la voluntat, unida a les emocions socials, i obrant a través de l'educació i dels hàbits, conforma la conducta, no solament per a la consecució de satisfaccions personals, sino també per a les d'índole social, així, i solament així, l'home assoleix el nivell més enlairat del desenvolupament i del progrés humans".

" Fins que s'hagi acabat amb la societat dividida en classes (i amb interessos radicalment oposats) no serà possible dur a terme una moral vertaderament humana ni veure realitzats els ideals ètics dels qui veuen a través de sa imaginació com haurien de viure els homes"

/ Pàrrafrs del llibre "Hombre y evolución" del que és autor el filòsof anglès John Lewis/

-----ooooo000oooo-----

"En el nin no hi ha res més, absolutament no res més que el que nosaltres hi hem posat, i l'error és creure que se'l pot enganyar com s'enganya al cobrador d'imposts, al confessor o al psiquiatra."

(Maria Aurèlia Capmany a l'article "Es muy fácil desarmar a un niño" de la revista "Cuadrenos de Pedagogia" del mes de setembre)

-----ooooo000oooo-----

"En el seu constant procés de transmutació de l'energia, tot el que existeix està interconectat en una interdependència mútua. Es imprescindible un total respecte mutu perquè existeixi una convivència armònica universal, de interrelació còsmica. Con-viure: compartir la VIDA.

La comunicació física i sensible és un element bàsic per al desenvolupament integral i armònic de qualsevol esser humà. Con-tacte: tacte compartit.

Com-unicar: compartir l'expressió. Expressió: manifestar a l'exterior alguna cosa del nostre interior".

(Article titolat "Viure natural", del número 2 de la revista "Integral")

-----ooooo000oooo-----

"Malgrat tot, és l'únic que no em sembla ridícul. Tal volta perquè s'ocupa d'altres coses i no d'ell mateix."

(Mots de n'Antoine de Saint-Exupéry posats en el pensament del Petit Princep, tot referint-se al "fanaler".)

Nota: El subratllat és del recopilador

RECTIFICACIÓ: En el propassat nombre de Flor de Card, a la pàgina 11 hi havia una carta de n'Antoni Bonet, a la qual, per un error de transcripció, es va omitir un NO. El tercer paràgraf havia de dir, idò: "Esper que darrera jo NO n'hi hagi d'altre que faça lo mateix,..."

BATEC

Dia 17.- Començament de curs a ses Escoles d'EGB Falten un grat de mestres.

A final del mes passat, pegaren es salt a ses joies que duia la Mare de Déu Trobada; amb dues vegades se'n dugueren una vieta una medalla, dos aros i unes arracades.

FLOR DE CARD Bolletí-revista del Card, de Sant Llorenç des Car dassar/Mn. Galmés, 67/Setembre de 1.979/Número 38/Dipòsit legal: 765-73/Edita el Card.
Director: Bartomeu Domenge i Amer

TAULA

Portada	El capell	Josep Cortès
2	Editorial	
3-7	La falla de Son Blanc Vell	Guillem Pont
8	Tombat devora el mar...	
9-11	Guerres de religió...	Josep Segura
12	De l'Escola	Josep Cortès
13	Una dotzena de pensam...	Guillem Pont
14-15	Es racó de sa padrina/...	Joan Rosselló
16	Festes populars de la Mare...	Pere J. Llull
17-18	Natural	Tradueix P.J.Llull
19	Suc de cervell	Recopila G.Pont

COL.LABORES

Màquina d'escriure: Isabel Nicolau/Tresoreria i Difusió: Guillem Quina/ Confecció: Els qui es poden arregar

LA EQUITATIVA

assegurances

ALFA

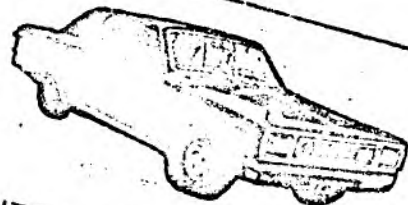
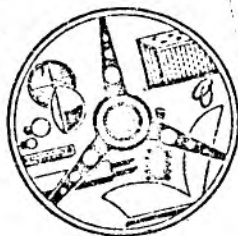
màquines de cosir

BERNAT POLIT

Francisco Umbert Perelló
CA'N XESC

Reparaciones Eléctricas del Automóvil

c/. Clavel, 20

Teléf. 56 90 67
SAN LORENZO (MALLORCA)

AUTO - ESCUELA GILI
DIRECTOR: PEDRO GILI TOUS
Cl. Gran Via, 42 - Teléfono 56 22 31
ARTA (Mallorca)

ELECTRODOMESTICS
I
FONTANERIA

ORDINAS - FEBRER

Major, 22 - T. 569100